

L'escola ha de potenciar la creativitat

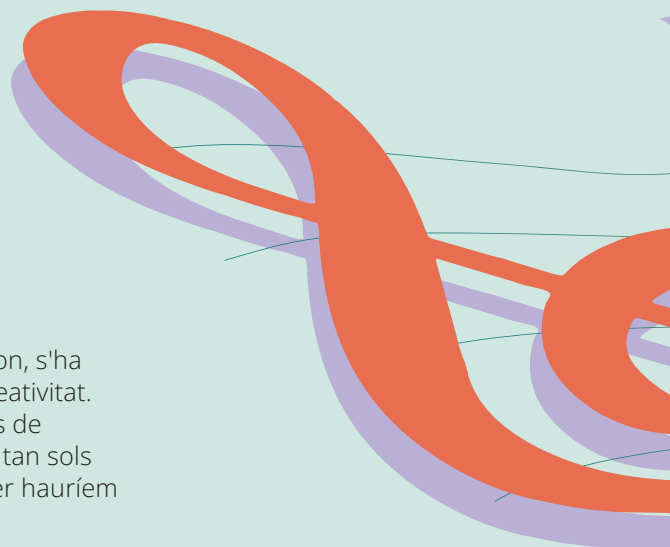
Potenciar la part més pròpiament humana de l'educació: el pensament divergent, la reflexió i l'esperit crític en un entorn col·laboratiu

per Coral Regí Rodríguez

A partir del vídeo “L'Escola mata la Creativitat” de Ken Robinson, s'ha obert el debat sobre el rol de l'escola en l'educació de la creativitat. S'ha tractat aquest tema des de diferents perspectives i des de diferents sectors. Vegem el tema en positiu: l'escola pot no tan sols no matar la creativitat, sinó potenciar-la? Per centrar la qüestió, primer hauríem de concretar què és la creativitat.

Segur que després de veure el vídeo de Ken Robinson i sense reflexió posterior, contestaríem: la creativitat és deixar fluir la imaginació dels alumnes, no tallar les seves idees, les seves propostes, no imposar-los la nostra visió de la realitat. És això la creativitat? És aquesta la creativitat que hem d'educar? Reflexionem

sobre aquest punt (acció bàsica i com veurem molt important, en els processos creatius).

Al llarg de quaranta anys he treballat a l'Escola Virolai de Barcelona, i des de la seva fundació, fa més de seixanta anys, ens hem plantejat la necessitat d'educar la creativitat i en la creativitat. Aquest ha estat el valor que, en el 50è aniversari del centre, els antics alumnes van considerar més singular de Virolai.

Per a nosaltres, educar la creativitat ha estat i és una opció transversal per a educar persones amb una mirada oberta, reflexiva i crítica de la realitat i l'entorn, amb capacitat de plantejar-se solucions més enllà de la norma i per damunt de tot amb una mentalitat que assumeixi els errors com a oportunitats per aprendre i avançar en la recerca de millors solucions.

Tal com expressa Carme Vituri, primera professora de l'escola, a l'article publicat al llibre del 50è aniversari del centre:

"La persona que ha estat educada en la imaginació i en la creativitat té un potencial que sobrepassa tot allò que emprèn, tant en el vessant professional com en el vessant personal. Tots som creatius, només cal descobrir on és el nostre potencial.

Als anys seixanta es va creure que, per a una bona preparació de futur, la creativitat i la innovació eren convenients per als nois i les noies.

El 2010 estem segurs que són imprescindibles per subsistir i per desenvolupar-se satisfactòriament a la societat, per ser i fer feliç aquells que ens envolten".

PERÒ AVUI I AQUÍ, PER QUÈ CAL EDUCAR LA CREATIVITAT?

En una societat en què la intel·ligència artificial i la robòtica seran i són ja determinants, hem de reforçar la nostra part humana, allò que ens diferencia de la màquina, perquè allò que la màquina pugui fer, ho farà millor. Sempre serà millor un robot en una tasca repetitiva i, fins i tot, els mètodes de la intel·ligència artificial podran resoldre problemes d'alta complexitat, especialment en el tractament de gran quantitat d'informació, que queden al marge de les possibilitats humanes. Però probablement la seva limitació, almenys a mitjà termini, estigui en la seva incapacitat per a plantejar noves preguntes, nous reptes, o per qüestionar-se

Educar en la creativitat ha sigut i és una opció transversal per a educar persones amb una mirada oberta, reflexiva i crítica de la realitat i l'entorn

la realitat des d'una perspectiva crítica i creativa: atrevida. Per això, cal potenciar la part més pròpiament humana de l'educació: el pensament divergent, la reflexió i l'esperit crític en un entorn col·laboratiu.

EDUCANT LA CREATIVITAT

Però entrem en matèria: Com cal educar la creativitat? Com educar persones creatives?

En la proposta d'educar la creativitat i altres valors i actituds transversals, tenim en molts casos una visió errònia o incompleta. Sembla que educar la creativitat és deixar fluir l'espontaneïtat dels nens, i no és això o almenys no és només això. Tampoc no és una educació a través de l'exemplaritat de l'educador i la transversalitat, on no hi ha propostes concretes ni responsabilitats definides. En aquest sentit, cal superar les versions excessivament ingènues sobre aquesta qüestió.

Com en molts altres processos formatius, educar la creativitat requereix intencionalitat, estratègia i

perseverança. Cal passar del somni al projecte, al pla compartit i treballat per tot el claustre, partint d'una concepció clara del que volem educar.

Com a element fonamental, hem de treballar amb els alumnes la capacitat d'observació de l'entorn, de la realitat, per veure-hi més enllà i amb un pensament divergent. És ensenyar-los a veure i a escoltar amb rigor i esforç. Una persona creativa i reflexiva analitza la realitat, hi aprofundeix, veient-hi més enllà d'una primera impressió, valorant les oportunitats de canvi, de millora. I això s'educa des de les primeres etapes d'infantil i no s'acaba mai. I a partir d'aquí la capacitat de fer-se bones preguntes, per a qüestionar-se com millorar, compartir en grup,

Hem de treballar amb els alumnes la capacitat d'observació de la realitat, per veure-hi més enllà i amb un pensament divergent

aprofundir, ha de ser un procés natural i consubstancial a les activitats del centre. I això requereix educar els alumnes a través de l'experiència sistemàtica d'abordar sempre un repte, un problema, qüestionant-lo, pensant més enllà de la norma.

L'EDUCACIÓ DE L'ERROR

Però no ens quedarem aquí. La part més important, a partir de l'anàlisi de la realitat, de fer front al repte, és buscar la millor solució. Això ens ha de permetre treballar sistemàticament l'educació de l'error. El fet de tenir por d'equivocar-nos és una realitat que ha de ser educada. Els alumnes han d'aprendre a reflexionar des de l'error, per continuar aprenent, per a perseverar en una solució millor. Incorporar l'error com una oportunitat és una de les millors lliçons educatives per als nostres alumnes. Per desgràcia, ens costa incorporar-ho, integrar-ho a la pràctica educativa. Els alumnes hauran d'aprendre i desaprendre al llarg de la vida i en aquesta dinàmica, en què el més difícil és desaprendre, és fonamental reflexionar sobre l'error, aprendre'n, per tornar a afrontar

Els alumnes han d'aprendre a reflexionar des de l'error, per a continuar aprenent, per a perseverar en una solució millor

el problema. En aquest sentit, educar la creativitat també implica educar en l'autosuperació i la perseverança, valors clau en el procés de transformació educativa.

En aquesta recerca de noves solucions, té una gran importància incorporar-hi el treball en equip, el treball cooperatiu, on s'aporten opinions diferents a partir de les singularitats dels membres de l'equip. D'aquí la importància dels grups heterogenis amb alumnes que tenen diferents talents, on es construeixi entre tots, partint del debat i la reflexió conjunta, aprenent que sempre la millor solució és la construïda entre tots. Aquest també serà un gran aprenentatge d'una competència clau: saber col·laborar en diferents entorns de treball.

CAP A UNA TRANSFORMACIÓ DEL MODEL EDUCATIU

La creativitat es treballa a través de l'art, a través dels diferents llenguatges artístics, imprescindibles per a potenciar els diferents talents dels alumnes, per a expressar els seus sentiments i emocions i comunicar millor, atenent els sentiments dels altres. Però també hem de produir el pensament creatiu en els diferents àmbits científics, des de la biologia a les matemàtiques, i, és clar, en els àmbits tecnològics, perquè cal assegurar aquesta visió transversal i holística d'anàlisi de la realitat i especialment en la proposta de nous reptes.

I cultivant la creativitat, treballem l'autosuperació i la perseverança, però també l'agilitat i la capacitat d'arriscar. M'agrada el símil d'educar persones amb flexibilitat i resistència com els arbres de ribera.

En un model d'escola que prioritza la qualificació, però també moltes vegades en centres amb bones pràctiques d'avaluació formativa, hi ha un oblit persistent: no s'avalua l'educació de valors. No parlo de qualificació, sinó d'avaluació formativa, avaluació que aporta informació per a millorar. En aquesta avaluació cal incloure tant la valoració del progrés de l'alumne com l'avaluació de l'eficàcia dels processos i les actuacions dutes a terme per educar aquests valors. No hem d'oblidar la premissa: allò que no s'avalua, es devalua, li estem traient tot el valor. Podem dir als alumnes com són d'importants els valors de l'autosuperació, la perseverança o en aquest cas la creativitat que, si no els valorem el progrés, si no els donem "feedback" per a millorar i avançar, els estem traient tot el valor formatiu. Si no podem conèixer si les actuacions que realitzem estan aconseguint que els alumnes siguin més creatius, no podrem prendre decisions per a millorar aquests processos i no podrem avançar en una educació que millori més i millor l'educació en la creativitat.

Com en tot allò que passa a l'escola, l'element clau és el rol dels educadors. Necessitem un lideratge eficaç de l'equip directiu que prioritzi en el procés de transformació educativa, l'educació de valors clau i que, d'altra banda, asseguri el treball del Claustre perquè des d'una posició oberta i creativa es replantegin els seus criteris, reflexionin, dissenyin i implementin conjuntament models educatius que garanteixin que avancem en una educació que prioritza la creativitat.

Hem de conèixer si estem aconseguint que els alumnes siguin més creatius per poder prendre decisions i millorar els processos

Aquesta educació requereix entorns, escoles que siguin en si mateixes creatives, amb mentalitat de creixement

Propostes que, per sobre de l'uniformisme, deixin pas a les respostes divergents, l'atreviment i la coherència, la reflexió de l'error; i això requereix avançar en la línia que els mateixos educadors siguin creatius i disruptius, capaços de generar entorns d'aprenentatge que generin més preguntes que respostes, que impulsin l'observació i l'experimentació.

Necessitarem també treballar de manera coherent amb les famílies perquè les posicions creatives s'eduquen dins i fora de l'escola, observant el camp, llegint un llibre o en un diàleg familiar o contestant les preguntes dels nens, contagiant entusiasme per aprendre perquè davant d'un per què d'un nen, no hi pot haver mai un perquè sí, que talla la curiositat.

I aquesta educació requereix entorns, escoles, institucions que siguin en si mateixes creatives, amb mentalitat de creixement, amb mentalitat oberta, que es qüestionin reflexivament allò que fem amb una perspectiva, que ens faci afrontar els processos de transformació amb mentalitat positiva. Necessitem una escola que respongui als reptes amb respostes obertes, creatives, més enllà de la norma: que davant del conformista "s'ha fet sempre així", es planteji sempre un "per què no" decidit.

Coral Regí Rodríguez és biòloga i educadora per vocació. Forma part de diferents associacions educatives i és membre del Consell Escolar de Catalunya. També és membre d'Educació Demà de la Fundació Bofill. Ha estat directora de l'escola Virolai. És experta en lideratge, avaluació professional i en processos de qualitat pedagògica i educativa.

TEAM